

Privat møte for lukkede dører, Stortinget 5. mars 1921

Privat møte for lukkede dører i Stortingets forsamlingssal
den 5. mars 1921 kl. 10.00(?).

Præsident: Lykke.

Minister Wedel Jarlsberg: Herr Præsident! Jeg ber Stortinget motta min ærbødigste tak, fordi jeg saaledes har faat anledning til direkte at kunne redegjøre for vore forhandlinger - de forhandlinger, som er ført ifølge Stortingets beslutning, av denne delegation.

Jeg tror, jeg vil begynde med at erindre om, hvorledes situationen var, da vi reiste ut. Det var mange, som mistvilde om; at det overhodet skulde kunne la sig gjøre at faa noget arrangement med nogen av staterne; særlig var vi bange for, hvorledes det vilde komme til at se ut i Portugal. De truet derfra med represalier og med at bringe saken ind for voldgift, og de truet med erstatningskrav.

Ved det første møte, som delegationen hadde, blev vi alle enige om, at vi personlig ingen mening hadde om de spørsmål, som forelaa; vi blev enige om, at vi som lojale norske borgere skulde utføre, uten noget hensyn til egne tanker om saken, Stortingets mandat. Paa denne grundvold har vi bygget vort arbeide.

Vi reiste først til Portugal, for der, kan man si, brændte tampen. Vi reiste dit og blev mottat personlig høflig, men det var ogsaa alt. Misfornøielsen var stor med, at vi, mens traktaten vedvarte, hadde indført det temporære forbud; portugiserne vilde ikke forstaa, hvad jeg forsøkte at forklare dem, at forholdene hadde været saaledes, at det ikke kunde la sig gjøre for nogen ansvarlig regjering ikke at ta de nødvendige politiforskrifter og deriblandt denne indre politiforskrift, som sa, at man ikke skulde kunne indføre brændevin eller hete vine til landet.

De vilde ikke forstaa det, og forgjæves forsøkte jeg at forklare det; og tilslut sa jeg til dem, at vi faar vel se, for det er ikke mulig at komme fra det; ingen regjering kan komme fra det, naar det engang er gjort: Dere forlanger nu, da tilstanden er blit anderledes, at vi skal la dere faa indføre; det kan vi ikke, fordi parlamentarisk er det umulig. - Ja, de gav sig jo saavidt, at vi kunde begynde forhandlingerne, og jeg er overbevist om, at om disse forhandlinger har præsident Castberg git indgaaende oplysninger, saa jeg vil ikke repetere her alt hvad som foregik i Portugal, for det er jo ikke interessant. Men resultatet av det hele blev, at vi fik et arrangement, hvorved vi kom over den vanskelige 13. desember, et arrangement som med 3 maaneders opsigelse sikrer os imot at vi skulde faa differentiell behandling, jeg gjentar her: med andre ord, mestbegunstigelse. Det var ingen tvil blandt de portugisiske underhandlere og vor delegation om, at det var saaledes ment; det kunde heller ikke være anderledes ment, diplomatisk talt. Det bedste bevis paa at saa er tilfældet er, uagtet alle protester fra Portugals side, da jeg skrev til dem og sa, at det ikke lot sig gjøre at fortolke tingen paa den maate som de vilde, og at det var uriktig av dem at ville

komme med saadanne fortolkninger, saa har de aldrig svaret, men har git os mestbegunstigelse. Altsaa er situationen i Portugal den, at de maa si op 3 maaneder i forveien, før de kan anvende nogen anden tarif end mestbegunstigelsestarif overfor Norge. Om ikke vedkommende portugisiske chargé d'affaires hadde været her og hadde drevet intriger og paa den maate henledet sin regjerings opmerksomhet paa, altsaa falskeligen meddelt sin regjering, at her skulde der være en sikker utsigt til, om de gjorde vanskeligheter, at Norge skulde gi sig, saa hadde det aldrig blit tale om nogen forandring i det arrangement vi hadde, og vi kunde levet i lange tider fremover paa det. Under omstændighetene, da altsaa Portugal og parlamentet i Portugal er blit gjort opmerksom paa, at der kunde gjøres vanskeligheter eller burde gjøres vanskeligheter, saa anser jeg det for at være klokt, selv om det ikke var nødvendig, nu at reise dit snarest mulig for at faa et definitivt arrangement paa aldeles klar basis. Hvorledes det skal opnaaes har jeg endnu ikke talt med regjeringen om, men jeg antar at man skal finde en utvei. Portugiserne er ikke ondskapsfulde, og de er venlig stemt mot Norge, og jeg tror, at jeg, naar jeg kommer ditned, vil kunne faa et slags arrangement. Jeg mener at jeg maa reise snarest mulig. Jeg mener dette saa meget mere, som jeg har hat et privat brev fra direktøren i utenriksministeriet, som har sagt mig: "For Guds skyld kom herved, for vi kan aldrig vite, hvorledes situationen blir, og det at De er kommet hit er allerede beroligende." - Det er hvad jeg tror at burde ha sagt angaaende Portugal.

Saa vil jeg gaa over til Spanien. Der er situationen noget anderledes. Hele delegationen vil vistnok være enig med mig i, at vi blev meget uvenlig behandlet, da vi kom dit. Vi blev sikkerlig behandlet med stor personlig høflighet, men uviljen, mistilliden og fornærmelsen gav sig uttryk paa en saadan maate, at det ikke gik an at la sig det by. Da telegraferte jeg til regjeringen, efter enstemmig bestemmelse av delegationen, og sa, at jeg ansaa at det var bedst, at vi opsa traktaten med Spanien. Det er ikke overensstemmende med Norges værdighet at bli kaldt for uhæderlig eller den slags; ialfald vil ikke jeg høre paa det. Og jeg sa til spanierne at det er ikke værdig og ikke overensstemmende med Spaniens værdighet heller at tale til et fremmed land paa den maate, som De taler. Jeg vil ikke høre paa det, jeg har været her for længe, jeg har været her i 30 aar, sa jeg, og jeg vil ikke høre mere paa det. - Det var ikke ment paa den maate, sa statsministeren. - Men jeg har ikke mere end en maate som jeg kan mene det paa, var mit svar. Og saa tok jeg op opsigelsen og leverte ham den. Da blev han noget benauet. Saa sa jeg til ham: Ja, nu er jo altsaa traktaten opsagt, nu forekommer det mig at vi faar forsøke at faa et slags arrangement. - Ja, sa han, nu er situationen anderledes. Saalænge som traktaten bestod, ansaa vi dere for lovovertrædere; men naar De nu har sagt den op, og naar den utløper, har dere jo ret til at gjøre hvad dere vil. Saa sa jeg: Hvad tror De at jeg kan gjøre, og hvad anser De mellem os, at jeg bør gjøre? Saa sa han: De kan jo komme med et forslag, jeg skal være villig til paa den

venligste maate at behandle det forslag, og jeg haaber at det skal kunne la sig ordne, - hvorpaa jeg - naturligvis med regjeringens tilladelse - fremsatte et forslag om en modus vivendi paa basis av mestbegunstigelse. Detaljerne har De jo set, det er omtrent mestbegunstigelse. Svaret paa dette skulde da komme i løpet av ganske kort tid, og vi ventet og ventet, og jeg telegraferte og henvendte mig til alle mennesker, som jeg kunde tænke mig at henvende mig til. Men svaret kom ikke før om natten til den 3die februar, da traktaten utløp om morgenen, og det var naturligvis gjort med vilje. Da var det altsaa slut med fornærmelsen. Da hadde de ikke længer noget at være fornærmet over, for de hadde ingen traktat med os. Nu er altsaa forholdet det, at det kan være meget tvilsomt, hvorledes Spanien stiller sig, naar jeg kommer tilbake dit; men det er jo klart at jeg maa reise snarest mulig.

Jeg tror det kan ha sin interesse, at jeg læser op den note som den spanske statsminister sendte natten til den 3die. Der skriver han: "Besjølet av ønsket om at handelsforbindelserne mellem Norge og Spanien ikke skal forværres paa grund av ændring i toldregimen som en følge av den nuværende konventions ophør, er den for sin del beredt gjøre hvad den kan for at undgaa en saadan eventualitet. I praksis vilde der ikke bli den tilbørlige gjensidighet i den som grundlag for det midlertidige arrangement foreslaaede mestbegunstigelse," - med andre ord han anser ikke den mestbegunstigelse vi har for at være tilstrækkelig, fordi vi forbyr indførselen av den elskede sherryvin. - "Thi medens Spanien vilde anvende paa de vigtigste varer de samme eller meget lignende avgifter som de som erlægges ifølge den opsagte konvention, vilde Norge for sin del paalægge de spanske produkter meget høiere avgifter end de nuværende i henhold til dekret av 29. juni 1918, som fastsetter de avgifter som skal opkræves efter hvert som konventionerne med Spanien, Frankrike og Portugal ophører at være i kraft, og ser sig derfor nødt meddele mig at spanske regjering beklager meget ikke kunne indgaa paa forslaget i minister Wedel Jarlsbergs note av 5te november sidstleden. Besjølet av ovennævnte gode ønske vil der fra den spanske regjering side intet være til hinder for at den opsagte konvention som har været i kraft til idag, blir forlænget for en maaned og endnu bedre til 20. mars førstkommende, som er den datum da Spaniens handelstraktater med nogen andre nationer ophører."

Men vi hadde netop sagt op traktaten for at bli den kvit, saa vi kunde umulig gaa ind paa det, og vi svarte:

"Besjølet av de samme ønsker som den spanske regjering om at opretholde det gode handelspolitiske forhold mellem de to land er den norske regjering villig til at ta skridt til, at spanske varer indtil 20de marts d.a. ved indførsel til Norge fortoldes efter de satser, som har været gjældende under konventionen, under forutsætning av at spanske regjering træffer lignende forholdsregler, saaledes at norske varer ved indførsel til Spanien blir at fortolde efter de samme toldsatser som under konventionen. Derimot betrakter norske regjering selve konventionen som ophørt fra tredie februar dette aar."

Paa denne note fik vi svar den 10de februar:

"Som svar paa Deres note av den 5. ds. hvorved De behagede at meddele mig, at Deres regjering er villig til at ta de nødvendige dispositioner for at de spanske varer vedblir at fortoldes indtil 20. marts førstkomende ved deres indførsel til Norge efter samme toldsatser som var fastsat ved den overenskomst, som ophørte at gjælde den 3 ds., paa betingelse av at den spanske regjering behandler de norske produkter som indføres til Spanien paa samme maate, har jeg den ære at meddele Dem, at H.M.s regjering likeledes er villig til at vedbli at anvende indtil 20. marts fk. de i konventionen omhandlede toldsatser paa norske produkter paa betingelse av, at ingen av nævnte konventions bestemmelser undergaar forandring, og følgelig i forstaaelsen av at den spanske regjering ved at akseptere den norske regjering's forslag vedblivende fastholder den ret, som i nævnte konvention blev erkjendt, nemlig at spanske vine av alle sorter, hvis alkoholgrad ikke overstiger 21, skal tillates indført i Norge. Jeg anmoder Dem derfor om at De behager i sin tid at meddele mig den bestemmelse som Deres regjering agter definitivt at ta, for at jeg kan gi det spanske toldvæsen de instruktioner som maatte bli nødvendige."

Dette var jo den rene galimatias, for det var jo det vi netop ikke vilde ha; men den spanske regjering vedblev at si "klippe, klippe"; den vilde ha konventionen holdt vedlike, uagtet der ikke var nogen konvention, og uagtet den anerkjendte at konventionen var ophørt. Jeg hadde proponeret at vi ikke skulde svare noget paa dette, for jeg syntes det var noget som ikke fortjente svar, men saa tænkte vi at det kanskje allikevel var bedre at svare, og saa ga vi da den 24de februar følgende svar:

"Til svar paa Deres excellenses note av den 10. ds. har jeg den ære efter ordre av min regjering at bringe til Deres kundskap, at den kgl. regjering, idet den fastholder at handelskonventionen av 27. juni 1892 definitivt er ophørt i alle sine dele den 3. februar sidstleden, ikke har tat i betænkning at indhente Stortingets tilladelse til øieblikkelig og under forbehold av reciprocitet foreløbig at fortsætte med at behandle spanske varer efter de hittil gjældende toldsatser. Under disse omstændigheter og i haabet om at kunne begynde underhandlinger for avsluttelse av en ny traktat senest i første uke av næstkommende april maaned, kan den norske regjering ikke tvile paa, at den spanske regjering vil i den samme venskapelige aand besvare denne spontane handling av Norges regjering og Storting ved foreløbig at fortsætte med at behandle de norske varer efter de hittil opkrævede toldsatser. Idet jeg ber Dem om at la mig faa vite den spanske regjering's beslutning er jeg" o.s.v. Ikke noget svar. Saaledes er altsaa vor forbindelse med Spanien i det blaa; men faktisk er det saa at der ikke opkræves nogen extra told hverken av det ene eller det andet. For vor klipfisk er det jo heller ikke av nogen saa enorm betydning for øieblikket, for vi har allikevel ikke noget at sælge før den 1ste juni, saa om Spanien lægger paa tolden 12 pesetas til den 1ste juni, saa er det noget som jeg ikke indser kan gjøre nogen ting; men det

bedste vilde jo være at forhindre det og at komme til et arrangement. Faar vi ikke dette arrangement istand i løpet av 14 dage, har vi allikevel nogen maaneder paa os til at faa det ordnet. Jeg er blit beskyldt for at være optimist, men jeg tror at er man ikke optimist kan man ikke opnaa noget; jeg mener at saalænge der er liv er der haab, og jeg tror at det vel skal findes en mulighet der ogsaa for at komme til et resultat. Jeg vil i denne forbindelse faa lov til at si hvad jeg mener om saken; det har jeg skrevet ned paa forhaand.

Naar man skal uttale sig om utsiktene for en overenskomst med Spanien maa man foruten de allerede berørte spesielle vanskeligheter, som paa grunn av forbudet foreligger for Norge, ogsaa betrakte situasjonen saaledes som den foreligger i sin almindelighet i Spanien. Den spanske regjering omgir arbeidet paa den nye foreløbige tolltariff, hvorav igjen traktatforhandlingene vil avhenge, med en viss hemmelighetsfullhet. De spanske myndigheter er vage og reserverte i sine uttalelser. Saameget tør man imidlertid forutsette at tolltariffen ikke blir ferdig til den 20. mars. Forskjellige strømninger brytes innenfor kommisjonen: proteksjonisme, hensynet til at skaffe staten inntekter (deficit i aar av over 800 millioner pesetas) og kravet om nedgang i prisene for livsfornødenheterne. Efter alt hvad der forlyder, er finansministeriet lite tilbøielig til at gaa med paa nogen modus vivendi med de stater, som har faatt sine traktater opsagt den 20. mars. I siste øieblikk tenker jeg allikevel at utenriksministeriet, som er ansvarlig for forholdet til utlandet, vil ha sitt ord med at si, og det er vel rimelig at de lande, som maatte kunne by paa en viss gjensidighet, vil kunne erholde en foreløbig modus vivendi inntil den nye tolltarif er traadt i kraft. Man vil visstnok søke en eller anden utvei til at komme til arrangementer som ikke avbryter handelsforbindelsene. Hvis, som jeg anser overveiende sannsynlig, de øvrige stater saaledes erholder traktater eller foreløbige overenskomster, saa vilde det være yderst uheldig for os om vi skulde blive underkastet maksimumstariffen paa grunn av manglende overenskomst, mens de andre vilde erholde minimumstariffen. For klippfisk er forskjellen fra 24 i minimumstariffen til 36 i maksimumstariffen. Det er innlysende hvilken avgjørende betydning det derfor har for Norge ved alle midler at forsøke at opnaa en overenskomst av en eller anden art som kan sikre vort marked for klippfisk i Spanien. Det er lett at tale om at skaffe nye markeder; men det er sikrest at bevare de man har. Det vil være meget lettere for Spanien at skaffe sig det nødvendige kvantum klippfisk annetsteds fra enn for Norge at skaffe sig nye markeder. Dette vet ogsaa spanierne særdeles vel selv. Den spanske generaltolldirektør sa saaledes til mig at der neppe kan bli tale om en almindelig forøkelse av tollene paa klippfisk, men at vi maatte huske paa at Spanien kunde faa tilfredsstillet sine krav paa klippfisk uten aa henvende sig til Norge, saa at vi ikke derfor skulde tro at Spanien vilde betenke sig paa aa paalegge den norske klippfisk maksimumstariffen. Vi skal heller ikke glemme at den spanske regjering i selve loven har fullmakt til at legge yderligere

straffetoll paa varer fra lande som ikke gir Spanien de fordele som de mener at ha krav paa. Vi kan vistnok besvare en saadan fremgangsmaate ved at paalegge toll f.eks. paa alle spanske varer, spesielt vin og sydfrugter. Skulde kampen begynne fra Spaniens side, saa har vi altsaa midler til at svare; men tollkrig bringer liten glæde for nogen av partene, og det forekommer mig at vi bør gjøre vort yderste for at undgaa en saadan med et land der som Spanien har været i vennskabelig forbindelse med Norge siden saa lang tid, og i hvilket norske undersaatte blir optatt med aapne arme og har store og betydelige interesser, og hvor der fremdeles er store rike muligheter for norsk foretagsomhet. Det er en kjendsgjærning at nordmenn nesten alltid lykkes i sine foretagender i Spanien.

Jeg vover at tro at Stortinget vil være enig i at vi strækker os saa langt vi kan for at gjenoprette forholdet til Spanien. Om selve utsiktene for traktatforhandlingene og forhandlinger om en foreløbig overenskomst indtil den spanske tarif er vedtatt, er det umulig paa forhaand at uttale sig. Da heller ikke et midlertidig arrangement kan opnaaes utenat man definerer behandlingen av spanske vine i Norge, saa blir hovedproblemet at finde en utvei til at imøtekomme de spanske interesser saalangt det lar sig gjøre under opretholdelse av det norske forbud og iagttagelse av Stortingets mandat. Hvad vinen angaar haaber jeg at en forøkelse av alkoholgrænsen fra 12 til 14 skal kunne være til nytte under forhandlingerne; men da den nye ordning med hensyn til vinen i alle tilfælde vil være overordentlig mindre gunstig for Spanien end den tidligere traktatordning og kun kan tænkes akseptert under store vanskeligheter, maa vi maaske være forberedt paa at gjøre innrømmelse for andre spanske varer.

I denne forbindelse tror jeg at burde tilføie at jeg vil lægge min yderste vekt paa under forhandlingerne at forsøke opnaadd en ordning som forøvrig ogsaa i de spanske vineksportørers egen interesse sikrer, at de spanske vine som utføres til Norge, byr visse garantier for ikke at være sundhetsskadelige.

Av hvad jeg har hat den ære at meddele angaaende forhandlingerne med Spanien og Portugal, vil Stortinget kunne bedømme hvor vanskelig disse er, og med hvilken takt og forsigtighet vi maa optræde hvis vi skal tænke paa at kunne føre dem til et godt resultat. Alt som unødige opirrer stemningen i disse lande maa undgaaes. Det vilde saaledes være at foregripe begivenheterne og tilintetgjøre forhandlingsmulighetene, dersom man paa det nuværende tidspunkt vilde skride til en vedtagelse av den endelige forbudslov. Da traktatene allerede er utløpet, staar det os til enhver tid frit for, hvis forhandlingene skulde strande, da uten videre at vedta forbudsloven.

Det samme gjælder for Frankrike. Vi har nu, som jeg vil komme til, utsigt til at faa et arrangement med dette land. Det vilde ikke være klokt og det vilde vække forargelse i Frankrike - det har de sagt mig like ut - om vi nu, før den traktat, som vi agter at undertegne og som Stortinget skal bestemme om det vil akseptere eller ikke, er traadt ikraft og

er vedtat av kamret, skulde komme med en forbudslov, som rigtignok er innsatt i den nye traktat med Frankrike saaledes, at vi har fuld ret til naar traktaten er traadt i kraft øieblikkelig at vedta forbudsloven; for der findes et parlament i Frankrike ogsaa, og ministrene og konseilpræsidenten har sagt mig at det ikke blir let at faa en traktat med Norge, saaledes som de har akcepteret den eller proponeret den, til at gaa gjennem kammeret. Og konseilpræsidenten har bedt mig at jeg skulde si til Stortinget, at han vilde være meget taknemlig, om vi ikke vilde gjøre det vanskeligere for ham end det allerede er, da det ikke turde ha nogen praktisk betydning, idet vi har faat hvad vi vil i Frankrike, og kan vedta loven naar vi vil, uten nogen tidsfrist. Hvad Spanien og Portugal angaar, saa vover jeg ogsaa at henstille at der maa bli tat hensyn til dette.

Nu kommer jeg altsaa til Frankrike. Delegationen møtte fuldtallig op i Paris, og vi begyndte øieblikkelig efter vor ankomst, litt efter midten av november, at føre underhandlinger med franskmændene. Disse underhandlinger betegnet sig straks med ønsket om mulig at komme til en ordning, men samtidig viste det sig ogsaa at det var langt mellem meningene.

Den franske delegationens præsident, understatssekretær Raibel, som repræsenterte utenriksministeren, uttalte straks, at det hadde været to maater som hadde præsenteret sig for den franske regjering, hvorpaa de kunde ta denne sak - enten ved at forlange strikte opfyldelse av traktaten saalange den varte, og ta repressalier hvis ikke saa skedde og forlange erstatning, eller at forsøke at sætte sig ind i den norske regjering og den norske stortings vanskelige stilling og paa basis av hvad som forelaa forsøke at komme til en ordning med Norge. Den franske regjering hadde valgt den sidste vei. Dermed var jo lykkelig al diskussion om hvad som hadde passert, ryddet av veien. Vi begyndte straks derefter med forhandlingerne. Hr. Raibel mødte bare op i dette ene møte, og senere blev traktatkommissionen præsident av M. Serruys som er generaldirektør i handelsministeriet, og han var fulgt av generaltolddirektøren og en hel masse eksperter fra de forskjellige ministerier. Hr. Serruys er en mand som er meget fremragende, men som har paatat sig for mange ting. Han har 14 traktater paa stabelen hvorav en med Belgien som stadig staa paa stabelen siden 5 aar; alle disse 14 har han holdt paa med i lang, lang tid - aarevis og maanedsvi. Det var ikke nogen lovende begyndelse at han blev præsident for vor kommission. Men han talte meget, og vi tænkte alle sammen at det nok skulde gaa allikevel, for han var nok saa venlig stemt. Han var jo aldeles steil med hensyn til monopol, det vilde han jo aldrig høre tale om. Men for saa at ordne og lette arbeidet proponerte man baade fra fransk og norsk side at man skulde danne underkommissioner, som skulde behandle de forskjellige spørsmaal, de spørsmaal som man var mest interessert i, f.eks. vinspørsmålet, transportspørsmålet, kolonispørsmålet og sjøfartsspørsmålene. Dette blev da gjort, og efter nogen tid indtraadte d'hr. Castberg og Berg i vinkommissionen sammen med generalkonsul Storm, dr. Ræstad og legationsraad Smith,

som var tilkaldt som sprogkyndig medlem for at kunne gjøre oversættelser og saadant og i det hele være tilhaande med opplysninger om den franske lovgivning. Hvorvidt det var heldig at ha disse underkommissioner, tror jeg der har været delte meninger om; men imidlertid, man hadde trodd, at det skulde hjelpe paa arbeidet. I vinkommission fik d'herrer Castberg og Berg anledning til at fremlægge hele avholdsstandpunktet i Norge og forklare situationen med hensyn til, hvad vi i enhver henseende ønsket. Det var en del diskussion inden den norske delegation om, hvorvidt dette burde ske eller ikke; men efter denne diskussion var der tilsidst ingen, som fastholdt nogen opposition mot, at det skede. Jeg for min del tror at det har været heldig. Jeg tror at hr. Castberg og hr. Berg hadde fuldstændig ret, da de ønsket klart og tydelig at lægge saken frem for Frankrike, saaledes at det aldrig bakefter skulde kunne bli sagt, at de ikke visste besked. Resultatet var naturligvis, at den franske kommission blev yderst fortørnet, og at den var vred i hu i lange tider; men efterat vreden hadde lagt sig, tror jeg, at fordelene var paa vor side. Vi hadde flere møter med de forskjellige komiteer, og som et resultat av disse forskjellige møter sendte franskmændene os et forslag, som var det mest umulige, som nogensinde har været skrevet, og som man overhodet ikke kunde ta alvorlig. Jeg sendte det ind; men der var ingen, som brydde sig noget om det her heller. Jeg sa straks til vedkommende dernede, at dette kan ikke brukes, og dere faar finde paa noget andet. Imidlertid gik tiden, d.v.s. der gik ikke lang tid, men der gik allikevel nogen tid, og julen nærmet sig. De franske skulde ha juleferier, og de norske herrer skulde ogsaa reise hjem av forskjellige tvingende grunde, - folk som sitter i store forretninger, kan ikke være ute hele aaret, og man maa gi dem en maanedes tid, forat de kan klare sine egne affærer ogsaa. Desuten var det til ingen nytte, at de blev i Paris, fordi der intet var at gjøre. Saken var nemlig den, at dette forslag, som franskmændene hadde lovet, det kom aldrig. Det blev altid lovet fra mandag til torsdag kl. 2, og naar vi fredagen kom og sa, at vi ikke hadde faat det, og spurte, hvor det var blit av det, saa blev det lovet til mandag kl. 5. Det var altid bestemt tider, saaledes at man umulig kunde dra deres ord i tvil, man maatte gaa paa det. Det var altid sikkert, at det skulde være færdig paa et bestemt klokkeslet. Dette gjorde, at vi gik fra den ene mandag til den næste fredag, og det vedblev paa denne maate i nogen tid. Saa kom Londonerkonferansen, og de samme mennesker, som underhandler med os, sitter i Londonerkonferansen - de kunde altsaa ikke være i Paris. Saa maatte de reise til Brüssel; derefter blev det ministerskifte, og saa kom Pariserkonferansen. Det var altid de samme mennesker, og hver gang man kom til dem, blev det sagt: Aa, Gud, la os bare være fri Dem, vi sitter i de største og vigtigste ting for Frankrike, som er hændt, et erstatningsspørsmål paa hundreder av milliarder, og De maa gi os tid. Og da det tilsidst rent ut blev sagt av Serruys: Ja, vi kan ikke si Dem, naar det kan bli færdig, saa sa jeg til dr. Ræstad: Dette gaar ikke længer; nu vil jeg ikke løpe her paa dørene længer - og det vilde visst ikke dr. Ræstad heller

- nu vil jeg tale med ministerpræsidenten selv, for at søke at bringe denne sak over fra kommerciel til diplomatisk grund. Jeg opsøkte altsaa først generaldirektøren i utenriksdepartementet, Berthelot, som var venlig stemt, og derefter ministerpræsidenten selv. Jeg fremla saken for ham, saaledes som jeg kunde, og jeg sa spesielt til ham at De maa da forstaa, at disse eksperter er ikke egnet til at føre forhandlinger, fordi de henger sig i detaljerne og ikke ser skogen for bare trær. Disse herrer vil blande sig op i vor indre lovgivning, de vil forandre den kommunale lovgivning, og de vil gjøre dit, og de vil gjøre dat; de vil ikke ha monopol. Saa sa jeg: Under saadanne omstændigheter er jo al forhandling umulig; jeg maa be Dem, at De høiner Dem over dette og forsøker paa at se tingen saaledes som fornuftige mennesker ser den, og forstaa at man ikke kan blande sig ind i andre folks affærer, og at naar man har et land, som man er gode venner med, saa faar man forsøke at sætte sig ind i dette lands tankegang ogsaa og forsøke at komme til et resultat, som kan være tilfredsstillende for begge parter.

Og det vil jeg uttale her, at jeg behøvde ikke at si det to ganger. Hr. Briand sa øieblikkelig: Aldrig vil jeg bryte med Norge, aldrig, forstaar De, sa han. Norge har gjort os saa store tjenester under krigen, at Frankrig aldrig vil glemme det, og om De har disse vanskeligheter av indre beskaffenhet, saa skal vi respektere dem, og vi skal forsøke paa en eller anden maate at komme til et resultat. Hvorpaa han gav ordre om, at den assisterende generaldirektør, som ikke skulde reise til London, sammen med mig skulde forsøke at indvirke paa handelsministeriet og eventuelt ta saken fra handelsministeriet og bringe det over til utenriksministeriet og der forsøke at faa en forhandlingsbasis og forsøke at fravriste handelsministeren den nødvendige og definitive proposition i vinsaken. Dette gik da frem og tilbake en tid. Det kunde kanskje synes underlig, at ikke vi hadde fremsat noget forslag; men noget forslag kunde ikke vi fremsætte av den grund, at om vi hadde kommet med et forslag saaledes som det vi naa har faat fra franskmændene, saa vilde det ha opirret dem i den grad, at de aldrig hadde villet gaa med paa det; de hadde bare avvist det. Derimot havde det været mig om at gjøre allerede under d'herrer Castbergs og Bergs nærvær i Paris at faa ordentlig rede paa, hvorledes avholdsstandpunktet var, og derfor havde jeg bedt dr. Ræstad sammen med de herrer Berg og Castberg, som loyalt stillet sig til disposition, at forsøke at gi mig en klar forestilling om, hvad det var det yderste, som man under iagttagelse av aanden i Stortingets mandat maatte antages at kunne gaa med paa. Resultatet var en i traktatform opsat redegjørelse. Noget forslag kunde som nævnt uten forandring i Stortingets mandat ikke fremsættes fra vor side. Derimot havde altsaa de herrer Castberg og Berg sammen med dr. Ræstad, saavidt de kunde, og loyalt som de selv sa, uten at de kunde ta noget definitivt standpunkt til saken, før de hadde været hjemme og talt med de interesserte kredse, faat istand en slags oversigt over, hvad man kunde tænke sig at gaa med paa. Dette var naturligvis eventuelt av stor betydning for mig under mine forhandlinger, og det er ut fra

det, at jeg har kunnet avvise alle de forslag og faa utstrøket alt, hvad jeg har faat utstrøket, i den proposition, som endelig fremkom fra den franske regjering. Det har altsaa været et i allerhøieste grad tilfredsstillende arbeide, fordi de herrer Castberg og Berg og dr. Ræstads arbeide har muliggjort, at jeg hadde kraft og magt til at kunne si nei. Efterat jeg hadde talt med Briand, begyndte jeg som sagt mine underhandlinger med den assisterende direktør hr. Peretti, som var overordentlig elskværdig og stillet sig fuldstændig til min disposition, saaledes at utenriksdepartementet i Paris tok vor sak op, som om den var deres, og igjen underhandlet med handelsministeriet og forsøkte at bevæge eksperterne i handelsministeriet til at se tingene paa en anden maate end de hadde gjort hittil. Jeg vet ikke, hvordan det er her; men i Frankrig er det umulig nogensinde at bevæge en ekspert; de blir ved sit, og de bryr sig hverken om ministerpræsidenten eller kammerpræsidenten eller noget menneske; men de bare vedblev at si, at vi skulde forandre vor indre lovgivning og ophæve - ophæve - den i 50 aar bestaaende kommunale lovgivning. Ja, det var jo ikke meget opbyggelig. Men utenriksministeriet forlangte da tilsist med 48 timers varsel saken overlevert til sig, og den kom altsaa til utenriksministeriet, hvor de begyndte at behandle den igjen.

Jeg kom imidlertid til det resultat, at vi allikevel maatte ha et slags tilsagn fra handelsministeriet. For om vi ikke hadde det, kunde det jo ikke være tænkelig, at man skulde faa saken gjennom. Jeg henvendte mig til hr. Peretti og sa til ham, at vi fik faa dette forslag - hvordan det saa ut, saa fik vi faa det. Den 23de fik vi da meddelelse om, at dette forslag var ankommet, og jeg fik det tilstillet. Ved første øiekast saa min trofaste medhjælper, uten hvem jeg ikke forstaar, hvorledes jeg skulde ha kunnet arrangere disse saker, og jeg sier: min fremragende medhjælper, dr. Ræstad, og jeg, at det var ganske umulig at anta. Vi gik da øieblikkelig op til hr. Peretti - og jeg sa til ham: Dette kan ikke gaa an, det er umulig, og jeg reiser ikke hjem med et saadant forslag. Tvinge mig kan De jo ikke, saa De maa finde paa noget andet. Han blev meget betænkelig, og sa, at han trodde ikke at han paa nogensomhelst maate kunde faa overbevist handelsministeren eller handelsministeriet om nødvendigheten av at gi os bedre vilkar. Saa sa jeg det: Ja, men la mig faa tale med handelsministeren selv. Ja, det skulde jeg faa. Saa blev det ordnet saaledes, at jeg næste dag, den 24de, skulde faa se handelsministeren kl. halv 5, og likeledes ordnet vi om aftenen den 23de med hr. Peretti, at vi paa selve det franske forslag skulde stryke ut og forandre det vi vilde, saa skulde han den næste morgen sende det over til eksperterne, saaledes at handelsministeren var istand til at kunne tale med os, med sakkundskap, naar vi kom. Dette skedde. Kl. 9 om morgenen gik Ræstad op i utenriksministeriet med de forandringer vi hadde gjort, og de var, som man vil komme til at se, meget indgripende, det vil si, vi omformet og forandret det hele. Kl. 3 den 24de fik jeg meddelelse fra hr. Peretti om, at han hadde hat telefonbesked fra handelsministeriet om, at enkelte av de av os gjorde forandringer kunde akcepteres, men at de

flESTE var aldeles umulige. Nu faar De ordne Dem selv, sa han, De faar staa ansigt til ansigt med hr. Dior, for nu kan ikke jeg gjøre mere. Kl. halv 5 den 24de begav vi os altsaa avsted og blev mottat av handelsministeren, hr. Dior, som var omgit av sakyndige fra de forskjellige ministerier (utenriks-, finans- og handelsministeriet). Jeg holdt ved denne leilighet en indledende tale, hvorunder jeg resumerte sakens stilling, dens natur og dens alvor og hvorledes den for at kunne fremmes hadde maattet overføres til diplomatisk grund, idet jeg uttalte haabet om, at jeg hos ham vilde finde det samme overlegne syn paa forholdet vore lande imellem, som jeg hadde fundet hos ministerpræsidenten. Dette var en sak av vidtrækkende betydning for forholdet mellem Frankrike og Norge. Jeg var overbevist om, at han som fædrelandsven, parlamentariker og regjeringsmedlem vel vilde forstaa, at enhver bestemmelse i traktaten, som paa nogensomhelst maate kunde synes som en indblanding i norske forhold, maatte utgaa. Det var enkelte ting, som vi ikke kunde underkaste diskussion, plebiscitet var der med sin ufravigelige avgjørelse. Vor kommunale lovgivning kunde der heller ikke være tale om at forandre. Vor indre lovgivning maatte vi kunne ordne selv, og Frankrike hadde ingen grund til at være bange for den mulige indførelse av monopol, idet jeg kunde forsikre ham om, at der bakom et saadant ikke var nogen tanke om at skape vanskeligheter for indførelsen av de lette franske vine. Det var et bona-fide monopol vi tænkte at oprette, og det var vor akt skrupuløst at opfylde de forpligtelser vi maatte paata os, det kunde han være sikker paa; om det hadde været vor hensigt at utestænge de lette franske vine, saa hadde vi gjort det aabenlyst. Han kunde i saa henseende stole paa det norske folk.

M. Dior uttalte derefter, at han var taknemlig for den aapne maate, hvorpaa jeg hadde fremført saken, og den appel, jeg hadde gjort til Frankrike og til ham, kunde jeg være sikker paa var fuldt forstaaet og gjengjældt i samme aand fra hans side. Som jeg hadde sagt, var Frankrike og Norge gamle venner. Maatte det være ham tillatt som normanner at tilføie, at vi ikke alene var venner, men brødre. Jeg kunde være forvissat om, at jeg hos ham skulde finde samme forstaaelse som hos ministerpræsident Briand.

Vi begyndte derefter at gjennemgaa de forskjellige artikler av det forslag, som man hadde tilstillet os - det vil si nærmest de artikler, hvorved vi hadde gjort bemerkninger eller som vi hadde maattet fullstændig omforme eller stryke. I den knappe tid, som stod til vor raadighet, var det nærmest kun de artikler, som angik vinspørsmålene, som blev saaledes drøftet, at de kan betragtes som definitive fra fransk side. Med hensyn til de øvrige artikler var det opfatningen paa begge sider, at man altid maatte kunne bli enig, og at det derfor ikke var nødvendig at paa nuværende tidspunkt at opta en definitiv diskussion derom. Vore interesser staa her ikke mot hverandre, og det er mindre vanskeligheter. Det er vistnok spørsmåal av stor betydning for selve traktaten, men ikke egnet til at skape konflikt.

Uagtet vore bemerkninger og forandringer i vinparagrafferne fuldstændig hadde forandret karakteren av disse, og derigjennem hadde fraveget det standpunkt, som franskmandene den hele tid hadde opretholdt, lykkedes det at opnaa m. Diors godkjendelse i det væsentlige av vore bemerkninger. Handelsministerens optræden maa jeg paa det varmeste paaskjønne, idet han hadde paatat sig ansvaret i direkte motstrid med de principper, som traktatkommissionens formand og de andre sagkyndige hadde forfeftet. Vi var sikkerlig ikke kommet saa langt, dersom ikke handelsministeren i likhet med ministerpræsidenten hadde anskuet saken, som m. Dior selv uttrykte det, "under en høi, endog meget høi synsvinkel". Naar handelsministeren i saa mange tilfælde ansaa sig at kunne se bort fra nærmere præcisioner og de sagkyndiges indvendinger, saa var det, fordi han gik ut fra den hovedbetragtning, at traktaten vilde bli observert i den aand, hvori den blev indgaat - med andre ord vilde være en i alle dele bona fide-kontrakt. Jeg svarte, at jeg fuldt ut apprecierte handelsministerens overlegne maate at ta saken paa; men jeg maatte ogsaa fremhæve, at denne overenskomst gav Frankrige meget betydelige fordele. Den vilde sikre vinindførselen og gi de franske oprindelsesmerker for vine og andre produkter en beskyttelse, som de nu savnet. M. Dior fremla da et brev fra finansministeren, hvori denne fremhævet de vanskeligheter, som de norske importforbud voldte den franske handel, og ventet at disse vilde bli ophævet. Jeg trodde at kunne forsikre ham om, at i tilfælde vi kunde undertegne en tilfredsstillende traktat, vilde importforbudene paa franske varer straks bli tilbakekaldt, idet m. Dior takket mig for, hvad jeg saaledes hadde anført, uttrykte han sin forvissning om, at Norges regjering og Storting vilde forstaa at skatte det venskap, som laa til grund for de indrømmelser, han hadde gjort i vinsaken, og som vi maatte forstaa var de yderste, han kunde gaa med paa. Han haabet, at jeg maatte komme tilbake saa snart som mulig med en definitiv akseptation, forat vi uten ophold kunde formulere og undertegne handels- og skibsfartstraktaterne mellem vore to lande.

Samme nat blev den av handelsministeren godtagne, forandrede franske proposition mig oversendt av utenriksministeriet.

Den 25. februar om morgenen avreiste jeg til Kristiania. Den franske utenriksministers oversendelsesnote, datert 24. februar, lyder saa: "Besjølet av ønsket om at utvikle de fransk-norske handelsforbindelser har den franske regjering utarbeidet vedlagte utkast til overenskomst, som den anser egnet til at forlike de foreliggende interesser.

Utenriksdepartementet vilde være den kgl. norske legation taknemlig, om den snarest mulig vilde meddele, om de forslag som deri er formulert, og som utgjør maksimum av de indskrænkninger i den frihandel, som det er mulig fra fransk synspunkt at akseptere med hensyn til indførsel og forbruk av franske vine i Norge, er egnet til at tjene som grundlag for den paatænkte overenskomst mellem de to lande, hvis endelige tekst da hurtig maatte kunne bli fastslaat."

Med Stortingets tilladelse skal jeg nu læse op den del av traktaten, som har den interesse, som vi talte om, nemlig vinparagrafferne. Det er artikkel 10:

"Den norske regjering forpligter sig til, saalænge nærværende overenskomst staar ved magt, at tillate indført paa fat og paa flasker likesom ogsaa transport og salg, indenriksk, av fransk vin og mousserende vin med en alkoholstyrke av 14⁰ eller mindre, uten at begrænse forbruket derav". De 14⁰ er fremkommet, fordi de franske vine, champagne - for ikke at tale om sauternes og burgunder, holder fra 13 til 13,80 og 13,90⁰, og de kan jo ikke som hittil finde sig i at bli taalt, men de vil ha ret til at faa komme ind, og de er jo lette vine og desuten vine som almindeligvis kommer paa flasker. Men her er altsaa dette tillæg: "uten at begrænse forbruket derav". Man maa vite, hvad det betyr. Uttrykket "uten at begrænse forbruket" fastslaar i faa ord et princip, nemlig at den norske regjering ikke ved særskilte forholdsregler skal hindre bona fide-forbrukerne fra at faa det kvantum vin, som de maatte ønske, for eksempel ved kontingentering av indførsel eller rationering av forbruk. Den gjør ingen innskränkning i den kommunale bevillingsret eller i retten til at utstede de politiforskrifter som maatte være ønskelige og som ikke under navn av regulering i virkeligheten hindrer lovlig salg eller utskjænkning. Det franske forslag lød oprindelig "uten at begrænse forbruket ved nogen slags restriktioner eller formaliteter." De sidste ord blev strøket efter at jeg hadde fremholdt, at de aapnede vei for indblanding i indre norske anliggender. "Den norske regjering erkjender, at den franske lovgivnings bestemmelser mot vareforfalskninger er av den natur, at de gir de norske forbrukere av fransk vin og mousserende vin de nødvendige garantier i hygienisk henseende. Den forpligter sig følgende til at godta analysecertifikaterne fra de officielle franske laboratorier som bevis for, at de indførte produkter opfylder de fornødne betingelser i hygienisk henseende". Dette analysecertifikat er det samme som et bevis for, at varen er i overensstemmelse med den franske lovgivning, altsaa ikke bare et bevis for at den ikke er sundhetsskadelig. "De franske handelsreisende, som reiser i Norge for regning av et fransk hus, kan opta bestillinger, med eller uten vareprøver, hos enhver person eller institution som driver handel med vin en gros eller en detail". Uttrykket "person eller institution" i denne og andre bestemmelser utelukker ikke, at salgs- og skjænkerettigheter i henhold til lov bare blir utdelt til samlag. Det vil altsaa si, at utenlandske handelsreisende i lette vine ikke kan henvende sig til de private personer. Hvis man antar en lov om, at samlagene skal være de eneste, saa blir det blot samlag, de kan henvende sig til, - som det staar her: som driver handel med vin en gros eller en detail. Uttrykket "driver handel" er ensbetydende med "er berettiget til at drive handel". "Den norske regjering forpligter sig til at indrømme fransk vin med en alkoholstyrke av 14⁰ eller mindre, naar det gjelder indførselen, en i enhver henseende likesaa gunstig behandling som fremtidig blir tilstaatt

produkter med samme alkoholstyrke fra hvilket som helst annet land og naar det gjelder transport, salg og forbruk, den gunstigste behandling som blir tilstaatt enten produkter av samme alkoholstyrke fra andre lande end Frankrike, eller øl som inneholder over 4 grader alkohol eller drikkevarer av indenlandsk oprindelse med samme alkoholstyrke som franske vine og mousserende vine". Dette er altsaa det samme som mestbegunstiget behandling og samme behandling som for indenlandske drikkevarer deriblandt sterkt øl. Efter dette punkt fandtes i det franske forslag oprindelig en bestemmelse om at visse opregnede vinsorter skulde behandles som let vin, selvom de i enkelte aar holdt over 14⁰ alkohol. Strøket. Videre bestemmelser om at vine paa 12⁰ alkohol eller derunder og visse opregnede vinsorter, selvom de undtagelsesvis holdt mere end 12⁰, skulde ha et avslag paa 20% i gjældende toldsatser. Ogsaa strøket. Nu kommer det aller viktigste: "Dersom indførsel av de ovenfor nævnte vine og mousserende vine blir underkastet et statsmonopol, eller et statskontrollert monopol, forpligter den norske regjering sig til at tillate at saavel privatpersoner som utskjænkere og utsælgere kan faa indført til sit forbruk eller sin handel ethvert merke fransk vin eller mousserende vin av ovenfor nævnte kategori uten begrænsning av kvantum". Hermed er opnaadd at vi kan indføre monopol, samtidig er det fastsat at et saadant monopol skal være et statsmonopol eller et av staten kontrollert monopol. Det er selvsagt, at den ret, som er tilsagt forbrukere til at faa indført vin, innskærper sig til at være en ret til at faa indført gjennom monopolet. Baade privatpersoner og samlag maa altsaa indføre sin vin gjennom monopol. Uttrykket "uten begrænsning av kvantum" hindrer ikke, at man negter at besørge bestillinger for personer, som er dømt for drukkenskap eller med skjellig grund mistænkes for at drive smughandel. "Denne garanti fra den norske regjering skal i paakommende tilfælde gaa foran enhver lokal innskærkning som maatte komme i strid med den". At regjeringens garanti gaar foran lokale innskærkninger er saaledes at forstaa, at kommunerne ikke ved sine lokale forskrifter skal hindre dem, som lovlig bestiller vin, fra at motta den bestilte f.eks. gjennom forbud mot at transportere vedkommende vare inden kommunen. Bestemmelsen om monopol kan ikke fortolkes derhen - det er der nogen, som har gjort nemlig -, at et eventuelt monopolselskap bare skulde kunne kræve dækket sine utgifter ved at formidle importen av vedkommende spesielt rekvirerte vare. Monopolet maa kunne ta almindelig mellemandsfortjeneste. Det franske forslag var oprindelig saaledes formet, at retten til at la indføre vin gjennom monopolet tilkom "privatpersoner og utskjænkere saavel som de importører og utsælgere, som har bevilling nu eller faar bevilling senere." Meningen var, at utskjænkere ikke skulde behøve bevilling, og at de importører og utsælgere, som nu har indførsels- eller salgsret, skulde beholde denne ret for fremtiden. Den tekst, som blev godtat, binder ikke den norske lovgivning med hensyn til utskjæknings- og

salgsbevillingerne. Det franske forslag hadde ogsaa oprindelig en bestemmelse om, at der skulde oprettes et central-kontor for at lette indførselen av vin til de forbrukere og utsølgere eller skjøkere, som ikke hadde ret til at indføre selv. Strøket.

Nu vil jeg bede herrerne om at legge merke til artikkel 11; for der har vi faat indført en definitiv anerkjendelse av vor ret til at indføre et almindelig og varig forbud. Her staar i artikkel 11: "Til trods for at den norske regjering indfører almindelig og varig forbud med hensyn til indførsel, tilvirkning og salg av sterkt alkoholholdige drikke (brøndevin og het vin), forpligter den nævnte regjering sig til at tillate, saalænge nærværende overenskomst staar ved magt at franske brøndevine og vine av alle slags med over 14⁰ alkoholstyrke indføres, transporteres og selges indenriks til medicinsk, teknisk og videnskabelig bruk paa nedennævnte betingelser". Her har det altsaa lykkedes at fastslaa i international traktatform godkjendelse av det almindelige og varige forbud i fuld overensstemmelse med folkeavstemningen.

Jeg kan tilføie, at det franske forslag oprindelig lød "den norske regjering forpligter sig til, saalænge nærværende overenskomst staar ved magt, at sikre fri indførsel, transport og indenriks salg paa nedennævnte betingelser av brøndevin og vin over 14⁰ til medicinsk, teknisk eller videnskabelig bruk." Det norske forbud var overhodet ikke nævnt. Foruten som nævnt at faa forbudet uttrykkelig anerkjendt, er det lykkedes mig at faa strøket en bestemmelse om aarlig kontingent av 8 000 hektoliter fransk brøndevin og vin over 14⁰ og forhøiet kontingent, hvis andre nationer fik gunstigere vilkaar. Det syntes mig nemlig, og jeg sa til dem, at man kan da ikke tvinge folk til at ta medicin. Saa fortsattes der: "Den norske regjering erklærer, at den godtar i farmakopøen og som lægemiddel til behandling av husdyr vine av hvilkensomhelst alkoholstyrke, brøndevine av vin, cider, mark og kvetch, rum tafia, genever og andre brøndevine under forutsætning av, at disse produkter ledsages av certifikater fra de officielle franske laboratorier, som bevidner, at de tilfredsstillter den franske lovgivnings forskrifter, og desuten bekræfter de oprindelsesnavne, som disse produkter har ret til." Bestemmelsen om, at man fra norsk side skal godta vin og brøndevin av forskjellig slags som lægemidler for mennesker og dyr, er kanske litet smakelig; men den franske regjering har lagt vekt paa at faa det ind ikke mindst av parlamentariske grunde. For det er nemlig saa, som handelsministeren sa til mig, at naar jeg har regnet op dette her og sagt dette her, saa kan jeg jo briske mig med det og si, at jeg har opnaadd nogenting, og for os kan det jo være det samme. For det er selvsagt, at bestemmelsen ikke ophæver adgangen til at gi instrukser for, hvorledes læger og dyrlæger skal utøve sin receptret. Med uttrykket "vine" maa formodentlig forståes det, som efter fransk lovgivning kalles "vins" og "vins mousseux".

Saa kommer: "Sammensætningen av de naturlige produkter, som omhandles i foregaaende led, bevidnes ved

analysecertifikat fra de officielle franske laboratorier. Sammensætningen av de i foregaaende led omhandlede produkter, som dækkes av varemerke, bevidnes efter en enkelt analyse, som utføres en gang for alle av de officielle franske laboratorier. Analysecertifikatet deponeres første gang indførsel finder sted paa vedkommende norske toldsted, som utsteder mottagelsesbevis, gjældende ogsaa for senere indførsel.

Sammensætningen av andre produkter end dem, som overfor er angit, og som er bestemt for farmakopøen eller behandling av husdyr eller til tekniske eller videnskabelig bruk, bevidnes ved analysecertifikat fra de officielle franske laboratorier; og i mangel av saadant certifikat kontrolleres sammensætningen av de norske myndigheter.

Den franske regjering vil meddele den norske regjering en liste over de officielle franske laboratorier, som er berettiget til at utstede ovenomhandlede certifikater, tillikmed blanketter til saadanne certifikater." Disse certifikater er overordentlig strenge.

"Den norske regjering forpligter sig til gjennom vedkommende myndigheters foranstaltninger at sørge for, at apotekerne altid er i besiddelse av de mængder av brøndevin og av vin over 14⁰ alkoholstyrke, som de erfaringsmessig maa ha for til enhver tid at kunne tilfredsstille sit klientels behov."

Naar det her staar "apotekerne", har det neppe været meningen at ville fastslaa, at det altid skal være apotekerne og ikke andre institutioner, som sælger brøndevin og het vin til medicinsk bruk.

"Dersom indførselen av brøndevin og vin med over 14⁰ alkoholstyrke i Norge blir underkastet et statsmonopol eller et statskontrollert monopol, forpligter den norske regjering sig til at sørge for, at de personer eller institutioner, som er berettiget til at sælge disse produkter til almenheten eller til at bruk dem i sin industri eller til videnskabelig bruk, altid skal ha ret til at kræve produkterne levert fra de franske huse, som de opgir." Jeg tilføier at det franske forslag oprindelig hadde en bestemmelse om en kontingent paa 2500 hektoliter fransk brøndevin og het vin til medicinsk bruk. Denne bestemmelse er som det sees blit strøket. Videre var der i det franske forslag oprindelig detaljerte bestemmelser om at apotekere og personer eller institutioner, som bruker brøndevin og het vin i medicinsk, teknisk og videnskapelig øiemed, skulde kunne indføre disse produkter frit og kjøpe dem fra hvilke franske huse de selv vilde. Denne bestemmelse, som vilde ha gjort forbudet temmelig illusorisk, har det lykkedes mig at faa strøket.

Det franske forslag hadde her oprindelig en bestemmelse saalydende: "den norske regjering forpligter sig til ikke at formindske antallet av de bevillinger som nu er tilstaat personer eller institutioner som er berettiget til at sælge brøndevin og het vin eller bruke dem i teknisk eller videnskapelig øiemed." Denne bestemmelse er selvfølgelig blit strøket.

Det heter videre i artikkel 11: "De franske handelsreisende som reiser i Norge for regning av et fransk hus, kan opta bestillinger med eller uten vareprøve, men uten at føre varer om til salg, hos enhver person eller institution som er berettiget til at selge brøndevin eller vin med over 14⁰ alkoholstyrke til almenheten eller til at bruke dem i sin industri eller til videnskapelig bruk. Den sidste bestemmelse finder anvendelse selvom produkterne, efter oprettelse av et monopol, maa kjøpes gjennom dette monopol."

De som er berettiget til at bruke brøndevin eller het vin i sin industri er selvfølgelig ikke andre end dem som har faat bevilling til det av norske myndigheter. De vil i tilfælde faa de varer de bestiller av franske handelsreisende gjennom vedkommende indførselsmonopol og er selvfølgelig for disse varer likesaa fuldt som dem som de kjøper direkte hos samlag eller monopol underkastet gjældende kontrolbestemmelser av enhver art.

"Den norske regjering forpligter sig til at indrømme brøndevin og vin av over 14⁰ alkoholstyrke, som indføres fra Frankrige, i enhver henseende likesaa gunstig behandling som naar det gjælder andre produkter av al slags med samme alkoholstyrke, enten de er av norsk oprindelse eller skriver sig fra noget andet land."

Denne bestemmelse medgir altsaa franske produkter mestbegunstigelses- og nasjonal behandling.

Artikel 12.

"I tilslutning til bestemmelserne i artikkel 10 ovenfor forpligter den norske regjering sig til ikke at belægge de produkter som der omhandles (franske vine og mousserende vine) med specielle forbud eller tillegsskatter av prohibitiv karakter."

Artikel 12 omfattet oprindeligen baade let vin og brøndevin og het vin, men da brøndevin og het vin er gjenstand for almindelig forbud i Norge blev nærværende artikkel indskrænket til bare at gjælde let vin. Ordene vine og mousserende vine er tilføiet for at gjøre det klart at vinprodukter som ikke tilfredsstillter den franske lovgivningsbestemmelser om "vins" eller "vins mousseux" kan rammes av specielle forbud. Dette gjælder altsaa for eksempel de saakaldte blandingsvine. For let vine er derimot fastslaat den regel at de ikke kan rammes av noget forbud som tar spesielt sigte paa denne vare og dermed likestillede (som f.eks. fruktvin og sterkt øl). Man kan saaledes ikke la let vin gaa ind under forbudet mot luksusimport. Dette hindrer ikke at man tar de nødvendige forholdsregler for at opretholde den offentlige orden f.eks. under streiker og derunder ogsaa om nødvendig forbyr utskjænkning av drikkevarer. Man gjør vistnok rettest i at forstaa uttrykket "specielle forbud" derhen, at det ogsaa utelukker lovregler som forbyr f.eks. norske handelsborgere at opta bestillinger som agenter indenfor sin handelskommune paa vin, at levere i overensstemmelse med traktatens forskrifter. En anden sak er at den virksomhet saadanne pladsagenter utøver maa kunne underkastes offentlig kontrol.

Den sidste del om specielle forbud eller tillægsskatter av prohibitiv karakter lød oprindeligt i det franske forslag, at den norske regjering ikke skulde forhøie de nuværende indførselsavgifter eller forbruks- eller bevillingsavgifter. Dette blev strøket og erstattet med den citerede tekst, som altsaa bare utelukker prohibitive toldavgifter eller andre skatter. Vi har med andre ord indenfor denne ramme gjenvundet vor fulde frihet med hensyn til fastsættelse av toldsatserne.

Maa det være mig tilladt før jeg slutter at si at det er av overveiende betydning for sakens skjæbne - og at sakens skjæbne kan avhænge av - at jeg uopholdelig faar fuldmagt til at smede mens jernet er varmt og uten videre tilbakesendelse til regjering og storting at avslutte traktaten til undertegnelse. Regjeringen i Frankrike kan falde naarsomhelst, og hvis Stortinget bestemmer sig for at ville ha traktaten, faar man se bort fra mindre væsentlige indvendinger og akseptere den i samme aand, hvori den fra fransk side er git os, ikke alene som en handelstraktat men som en venskapspakt. Det er ogsaa nødvendig at skynde sig paa grund av de nær forestaaende forhandlinger i Spanien og Portugal, hvor det vilde være av ikke liten betydning at kunne indfinde sig med en fransk traktat som en fuldbyrdet kjendsgjærning. Jeg ber tilslut Stortinget tillate mig at jeg her foran Stortinget retter en tak til de herrer, som saa trofast og loyalt har fulgt mig, hr. Konow, hr. Bang, hr. Storm, hr. Berg, hr. Castberg og hr. Ræstad, som aldrig har veget fra min side. De har gjort at vi har kunnet klargjøre denne situation, og jeg vil si at med de forskjellige opfatninger som maaske disse herrer har hat om hovedspørsmålet, saa har jeg aldrig andet end fundet det loyaleste samarbeide, hvorfor jeg er meget taknemmelig. Og saa maa jeg tilslut takke Stortinget, fordi de har været saa gode at høre paa denne lange utredning.

Præsident Lykke: Hr. minister! Jeg bringer Dem Stortingets tak for den udmerkede redegjærrelse som De har git os her. Den har git os et tydelig bevis paa de mange vanskeligheter som har frembudt sig for Dem, hr. minister, og for vor delegation. Vi slutter os til den tak som ministeren har rettet til delegationen, men vi retter ogsaa en tak til Dem, minister, for det ufortrødne arbeide som De har lagt i denne sak. Vi takker for de resultater De hittil har oppnaadd og ønsker Dem held til det arbeidet som endnu gjenstaar.

Det var ikke meningen at det skulde være nogen diskussion her, men hvis det er nogen som vil rette enkelte spørsmåal til ministeren, tviler jeg ikke om at ministeren vil elskværdig besvare dem. Jeg vil høre om det er nogen som har nogen spørsmåal at rette?

Castberg: I forstaaelse med Stortingets avholdsgruppe vil jeg gjerne benytte anledningen til at rette et spørsmåal til ministeren. Ministeren har jo holdt et langt foredrag nu, saa jeg gaar ut fra at han er træt, og jeg vil derfor spørge ministeren paa forhaand om han er villig til at besvare et spørsmåal til klargjærrelse av enkelte punkter. Jeg vil faa lov til at slutte mig til den tak til minister Wedel som er

fremført her, for det energiske arbeide han har gjort, og fordi det har lykkedes ham at opnaa tilbud fra fransk side som ligger saa langt nærmere det norske standpunkt end det som var det franske krav, forinden ministeren begyndte sine forhandlinger. Vi som har staaet minister Wedel nær under disse forhandlinger, vet med hvilken dygtighet, iver og nidkjerhet han har søkt at vareta Norges interesser i denne sak. - Jeg vil faa lov til at rette et enkelt spørsmaal paa grundlag av den foreliggende tekst, da det selvfølgelig er av væsentlig betydning, at det som man i tilfælde gaar med paa, er greit og utvetydig, saa der ikke fra nogen av parterne kan reises nogen tvil senere, om hvordan de forskjellige bestemmelser er at forstaa. Jeg agter selvfølgelig ikke - og det falder sammen med præsident Lykkes henstilling - at si noget som har præg av diskussion om det foreliggende spørsmaal. Det første spørsmaal gjælder det punkt som minister Wedel allerede har git sin fortolkning av, det er den ganske viktige tilføielse i første led av artikkel 10. Dette lyder saa: "Den norske regjering forpligter sig til saalænge nærværende overenskomst staaer ved magt, at tillate indført paa fat og paa flasker, likesom ogsaa transport og salg indenriks, av fransk vin og mousserende vin med en alkoholstyrke av 14% eller mindre, uten at begrænse forbruket derav." Det som der kan reises tvil om, naar man bare hadde denne tekst at holde sig til, det var hvilket omfang denne tilføielse "uten at begrænse forbruket derav" har. Nu forklarte minister Wedel i sit foredrag om dette, at det var ikke meningen dermed at ta nogen reservation overfor den, som ministeren uttalte, gamle, maaske ældgamle ret for kommunerne til bevillingssystem. Det er altsaa ikke noget indgrep i de bestaaende begrænsninger forsaavidt, og det var heller ikke ment som noget indgrep i begrænsning gjennom opprettelse av samlag, som gjøres avhengig av vilkaar for sin opprettelse av den ene eller den anden art. Jeg forstod minister Wedel derhen at dette er den rigtige opfatning, og at det derimot sigtet paa, som han sa, den slags ting som for eksempel at sette et visst kontingental, en rationering altsaa. Hvis denne fortolkning som minister Wedel ga, ogsaa er den franske opfatning av dette - og jeg forstod minister Wedel som han gik ut fra dette - mener jeg at det vil være av væsentlig betydning at faa det klart konstateret enten gjennom tilføielsen i traktaten eller ved tillæg. Dette er et meget væsentlig punkt, og jeg tror, mange vil finde det betænkelig, at et saadant uttrykk staaer uten nogen kommentar. Jeg forstaaer fuldt vel, at minister Wedels uttalelser her idag, som er stenografert, vil ha sin betydning ogsaa fremtidig, men det er altsaa den ene parts representant. Jeg har saa meget mere grund til at tro, at minister Wedels opfatning her maa være den rette, som han berettet, at omkvædet, kan jeg vel næsten si - der var ikke brukt det uttrykk - fra fransk side, da det lykkedes minister Wedel at bryte isen, var: Vi vil ikke blande os ind i de indre norske forhold. Men min henstilling er, at det maa kunne lykkes at faa dette præcisert, for som det staaer nu, forekommer det mig, da dette er et to-sidig dokument, at det er betænkelig.

Der er et andet punkt, som jeg vil nævne i samme forbindelse, og som jeg vil anta det visstnok ikke vil volde nogen vanskelighet for minister Wedel, naar han tar det op, at faa præcisert. Det er nemlig, hvad der forstaaes med "vin" - det er, saavidt jeg har opfattet det, det som heter "vin" i fransk lovgivning, som er meget streng paa dette omraade - hvad der forstaaes med "vin", specielt fordi denne traktat ogsaa vil faa sin betydning for forhandlingerne med Spanien og Portugal, hvor dette moment kanske har en vel saa stor betydning. Det vilde være meget ønskelig at faa ind i traktaten noget om, at det er vin i den franske lovgivnings betydning. - Forinden jeg gaar videre, vil jeg gjerne faa lov til, hvis minister Wedel er villig dertil, at faa hans bemærkninger til disse to spørsmål.

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg vil blot si det, at jeg vil meget gjerne - og naturligvis vil jeg paa alle maater forsøke at opnaa alle de præcisioner, som er mulig. Men jeg vil henstille, at man ikke skal forlange, at det skal tages ind i traktaten selv, for hvis vi begynder paa at forandre traktatens paragraffer, kan franskmændene begynde paa sin side at ville forandre paragrafferne. At man præciserer og forsøker at faa det præcisert, finder jeg meget rimelig, men det kan gjøres paa anden maate end ved at ta det ind i paragrafferne. Det er noget, som heter slutningsprotokol og den slags ting, hvori man sier, at f.eks. det og det er at forstaa paa den maate, vin er vin av den beskaffenhet etc., og vin i denne traktats betydning er vin efter den franske lovgivning. Det tror jeg er den klokeste maate at gjøre det paa, fordi dette opnaadde vi i hast hos den franske handelsminister; kanske han angrer paa det, saa ogsaa han bakefter vil komme med sine bemærkninger og vil ha noget ind i traktaten, og da, hvis vi begynder, kan vi ikke negte det. Men gjennom præcisering vil jeg dog kunne opnaa noget. Men med hensyn til alle præciseringer og den sort vil jeg si - jeg skal gjøre alt, hvad der staar i min magt, jeg vet, at præsident Castberg vet, at jeg er fuldstændig lojal og gjør alt, hvad som er mulig - men jeg vil meget nødig ha et imperativt mandat, saaledes at jeg ikke kan befordre traktatens undertegnelse paa grund av disse forklaringer, fordi det jo kan hände, at der er forklaringer, som franskmændene ikke har lyst til at ha av en eller anden grund. Jeg kan ikke tro det, men det kunde tænkes. Hvis jeg fik et imperativt mandat, og jeg ikke kan gaa utenfor, hvad der er blit sagt, og altsaa hele traktaten, hvorved vi har opnaadd forbud og monopol og det hele, skulde sættes tilside, bare fordi der er enkelte smaa tvister om betydningen av en eller anden sætning, tror jeg ikke, det vilde være klokt. Jeg mener ikke desto mindre, at der ikke findes nogen anledning til at tro, at franskmændene ikke vil præcisere.

Castberg: Jeg er fuldt tilfreds med ministerens bemerkning om, at det, man anser paakrævet til præcisering, ikke faar plads i traktaten, men f.eks. i en

slutningsprotokol, at man der gir uttrykk for begge parters opfatning. Jeg vil nemlig si, at dette spørsmål her staar for mange ikke som et bagatelspørsmål, men som et meget væsentlig spørsmål. Efter ministerens forklaring er det altsaa bare spørsmål om en præcisering av meningen - men det staar ikke som et bagatelspørsmål. Det er altsaa de to punkter, jeg har villet nævne...

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg har ikke sagt, at det er bagatelspørsmål.

Castberg: - som staar som meget betydelige spørsmål, saavidt jeg kan se. Jeg tror, ministeren har fuldstændig ret i - og det skjønner han meget bedre end nogen av os andre her tilstedeværende - at det vil være lettere at faa noget slikt ind i en protokol end ind i traktaten. Men der er dog enkelte spørsmål, jeg vil henstille til ministeren, om han kan tænke sig, at der vil bli gjort nogen indvending mot at faa ind i teksten, f.eks. det, at man med vin mener vin efter den franske lovgivning - det kan ikke franskmændene ha noget imot.

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg mener, at det vi kan gjøre, skal vi gjøre.

Castberg: Saa er det et andet spørsmål. Der staar i artikkel 10: "den gunstigste behandling som blir tilstaat enten produkter av samme alkoholstyrke fra andre lande end Frankrike, eller øl som indeholder over 4 grader alkohol." At øl i det hele er kommet med her kan jeg ikke rigtig forstaa; men vel, det er kommet ind her. Men hvad menes med "4 grader alkohol"? Det blev sagt av ministeren, at det var sterkt øl man sigtet paa. Med sterkt øl mener man vel nærmest efter vor lovgivning øl av 3dje skatteklasse, over 4,75 volumprocent alkohol. Vegtprocent og volumprocent falder jo ikke sammen.

Minister Wedel Jarlsberg: Det mener jeg, man maa kunne tale med franskmændene om. Det er jo bare en praktisk sak.

Castberg: Det vilde jo være ønskelig, naar vi har en bestemmelse herom - jeg antar franskmændene legger vekt paa det - at det er en definition som falder sammen med den norske lovgivning.

Saa var det et spørsmål til til ministeren. Det staar her; "Den norske regjering erklærer, at den godtar i farmacopeen, og som lægemiddel til behandling av husdyr, vine av hvilkensomhelst alkoholstyrke, brændevine av vin, cider, mark og kvetch, rum tatia, genever og drikkealkohol." Jeg vil spørre ministeren om han ikke tror, det kunde bære frem at si, at til dyr behøves ikke alle disse ting "brændevine av vin, cider, mark og kvetch, rum tatia, genever og drikkealkohol."

Minister Wedel Jarlsberg: Men det paastaar de er saa udmerket, de bruker det i Frankrike, og det spiller jo ingen rolle. Det er jo rent teoretisk, og det spiller ingen rolle, forekommer det mig.

Castberg: Endelig er det et meget væsentlig spørsmål, som muligens for mange kan stille sig som avgjørende, det er dette i artikkel 12, om adgang for handelsreisende til at opta bestillinger. Jeg vil spørre ministeren, om det ikke kan bli gjort forsøk paa at faa det ut av traktaten. Der staar nemlig: maa ikke gjøres til gjenstand for spesielt forbud. Hvis vi nu forbyr agenter at ta op bestillinger rundt omkring i landet, staar det da i strid med dette? Jeg oppfattet ministeren som han mente det stod i strid med dette.

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg tror kanskje det kan diskuteres om det er i strid med artikkel 12, men det er ialfald i strid med traktaten.

Castberg: Da maa jeg spørre ministeren om han vil forsøke

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg vil forsøke at gjøre alt hvad der forlanges av mig, men jeg vil ikke garantere, at det skal lykkes, fordi jeg allerede har gjort et meget stort arbeide med de mennesker for at faa det bragt dit, hvor vi nu staar.

Castberg: Endelig vil jeg faa lov til at nævne en artikkel, som ikke er referert og som ikke heller vedkommer disse spørsmål - men jeg vil nævne den allikevel - det er artikkel 23, om fremmede selskapers ret, om man er opmerksom paa vor koncessionslovgivning?

Minister Wedel Jarlsberg: Ja.

Castberg: Jeg mener det efter de forklaringer som minister Wedel har git, ikke er nødvendig at rette flere spørsmål. Jeg forstaar minister Wedel derhen, at hans fortolkninger i stor utstrækning gaar i retning av det som var tilsigtet med spørsmålene, og at der vil bli gjort hvad gjøres kan for at faa lempet paa alle de punkter som er nævnt. Jeg har villet gjøre disse spørsmål til klargjørelse - jeg vil intet ha uttalt som min opfatning.

Utenriksminister Michelet: Som herrerne vil ha lagt merke til, uttalte minister Wedel ønsket om at denne sak skulde bli paaskyndet mest mulig. Det har været regjeringens agt at behandle den slik, at der idag omsendes til ethvert av Stortingets medlemmer dette dokument, forslag til traktat med Norge, som hemmelig fortrolig dokument, og at vi saa kunde faa et møte i Stortinget f.eks. tirsdag - det hadde jeg tænkt - til nærmere diskussion og behandling, av saken. Jeg hører nu til min beklagelse, at statsministeren er forhindret fra at møte paa tirsdag, og det vil maaske da lede til at vi vil be saken utsat til onsdag, men en av de to dage, det er den behandlingsmaate som regjeringen hadde tænkt sig.

Præsidenten: Utenriksministeren kan regne med, at Stortinget i dette spørsmål vil arrangere et møte saasnt som det kræves.

Castberg: Jeg vil forinden dette møte slutter, faa lov til at rette et spørsmål til utenriksministeren og en henstilling til ham. Slik som traktatforhandlingene nu ligger an, vil alle være enig i, at den er i høi grad beklagelig og skadelig for traktatforhandlingene og landets interesser den agitation som er begyndt, som gaar ut paa at fortælle offentlig hvor nødvendig det er for os nu at faa traktater, og hvor avhengig vi er av utlandet; det er givet, at det skader forhandlingene. Nu er det tillyst et offentlig møte til drøftelse av disse ting til imorgen, og jeg vil henstille til utenriksministeren - jeg tror, efter hvad jeg har hørt underhaanden av ham for et øieblik siden, at han i realiteten ser det paa samme maate - om det ikke var mulig for regjeringen, og specielt utenriksministeren, at sætte en stopper for den agitation, saalænge disse forhandlinger paagaar.

Utenriksminister Michelet: Jeg for mit vedkommende anser det ogsaa uheldig, at der paa dette trin av saken kommer uttalelser, som er direkte rettet mot de forhandlinger som paagaar. Imidlertid vet jo herrerne her, at vi har fuld forsamlingsfrihet i dette land, vi har ikke ret til at sætte mundkurv paa nogen. Jeg maa bekjende, at jeg ikke har i øieblikket loven saa klart i mit hode, at jeg vet om vi overhodet har lovlig adgang til at negte noget i den retning, som hr. Castberg var inde paa. Det som kanskje var bedre, var at henstille til vedkommende ikke at holde møter og ikke at fatte beslutninger og at henstille til pressen at holde sig mest mulig fra at uttale sig om saken. Jeg tror ikke vi har mere at gjøre; det vilde ogsaa ta sig for daarlig ut, om vi vilde forsøke ved direkte indgripen at negte disse møter.

Minister Wedel Jarlsberg: Præsident Lykke har sagt, at jeg skulde si nogen ord. Det forekommer ogsaa mig, at al slags agitation, og alt som kan opirre stemningen fra den ene og den anden side vilde være meget uheldig. Alle disse møter som skal holdes er beklagelige, for jeg tror at det vil svække min stilling, naar jeg kommer til Spanien, og folk i Spanien tror, at de ved agitation og delvis ved diplomatisk intervention skal kunne komme til et andet resultat end det som jeg siger. Samtidig forekommer det mig, da enhver agitation bør undgaaes, bør det ogsaa undgaaes at denne lov om forbudet kommer frem, hr. Castberg! For det er jo ogsaa vanskelig og noget av det aller vanskeligste jeg vil faa at strides med.

Præsidenten: Hr. Bang ønsket ordet. Gjælder det et spørsmål? Det er kun anledning til at rette spørsmål til minister Wedel.

Bang: Jeg kan godt frafalde ordet efter hr. Wedels sidste bemerkning. Hvis forbudsloven kommer til at bli vedtat er det ogsaa agitation og vil ogsaa skade.

Buen: For ikke at bli misforstaat vil jeg understreke, at det er selvfølgelig heller ikke hr. Castbergs mening, at man skulde sette en stopper for et offentlig møte i form av et forbud eller noget slikt. Det lar sig ikke gjøre og bør ikke la sig gjøre. Men jeg er enig i, at utenriksministeren med sin indflydelse netop i de kredse, som det her er tale om, f.eks. ved masse møtet imorgen ved en henstilling vil kunne opnaa den hensigt at hindre en uttalelse der. - Med hensyn til det som den ærede minister sa sidst, at noget forslag om varig forbud ikke nu burde komme paa tale før traktatforhandlingerne er tilendebragt - jeg tænkte netop paa det under ministerens foredrag - vil jeg gjerne høre hvor længe man skulde vente i tilfælde, fordi jeg anser det overveiende nødvendig, at netop spørsmålet om et varig forbud blir avgjort paa indeværende Storting. Hvis det er saa at traktatforhandlingerne kan være tilendebragt i løpet av forholdsvis kort tid, saa Stortinget har tid til at avgjøre denne vigtige ting, før vi gaar fra hindanden, har jeg ikke noget imot det ræsonnement, som ministeren førte.

Tveiten: Dette møte er som bekjendt holdt for stængte dører, og jeg gaar ut fra, at ikke noget maa komme ut herfra. Men det var en uttalelse fra minister Wedel jeg heftet mig ved, nemlig det at saadanne møter som det, der er berammet til imorgen, og i det hele tat alle opinionsyttringer i denne sak vil kunne lægge hindringer iveien for traktatforhandlingerne. Det er noget som alle kan skjønne, at det er den praktiske mands syn og uttalelse. Jeg vil da henstille til statsministeren og utenriksministeren, om ikke denne uttalelse av minister Wedel kunde bli offentliggjort i pressen, - netop denne uttalelse. Man maa paa en eller anden maate hindre disse møter, og jeg tror de vilde respektere en uttalelse fra minister Wedel som den jeg nævnte. Jeg vil bare henstille til regjeringen at ta det under overveielse.

Minister Wedel Jarlsberg: Jeg vil faa lov til at svare til hr. Buen, at det altid har været min forutsætning, at det skulde ske i denne stortingssession, for hele ideen ved vort arbeide har jo været at rydde vanskelighetene av veien før de kommende valg.

Statsminister Halvorsen: Jeg mener at regjeringen kan henstille, i anledning av det møte som er annonseret til imorgen, enten at møtet avlyses eller, hvis det blir avholdt, at der sørges for at der ikke offentliggjøres noget fra det møte; vedtages der en resolution, kan denne sendes til regjeringen, uten at den blir offentliggjort, og da tror jeg ikke der er nogen skade skeet. Vi skal gjøre hvad vi kan for at der blir forholdt paa den maate. Derimot tror jeg ikke det er praktisk, at der saa at si utgaar en ordre om, at man skal holde kjæft i landet, for da tror jeg at virkningen av det

hele taper sig. Jeg tror vi faar gaa ut fra at der blir vist den disciplin som kræves, uten at det saa at si skjer efter ordre.

Gunnar Knudsen: Jeg vil faa lov til som præsidentskapets formand at si et par tillægsord til minister Wedel. Jeg slutter mig helt ut til de ord som fremkom fra den fungerende præsident, hr. Lykke. Jeg tror det paa os alle har gjort et særlig dypt indtryk, naar vi av referatet fra ministerens møter rundt omkring i de forskjellige lande har kunnet merke den mandige optræden, som har karakteriseret forholdet ved de forskjellige leiligheter. Det beviser - hvad jeg forresten vidste før, og hvad jeg er sikker paa at Stortinget sætter pris paa, at minister Wedel Jarlsberg er god normand, og at han til enhver tid hævder Norges interesser likeoverfor andre nationer, hvor der dertil er adgang og dertil er behov. Derfor vil jeg paa Stortingets vegne bringe ministeren vor tak.

(Bifald.)

Statsminister Halvorsen: Som man vil ha forstaat, gjælder det at smie mens jernet er varmt, og at saken maa drives med mere end almindelig fart. Det mest praktiske vil da være at grupperne tar saken op og diskutterer den, hver i sin gruppe paa forhaand. Jeg tror man derved kommer hurtigst til et resultat, og jeg vil henstille at der blir forholdt paa den maate.

Møtet hævet kl. 12.55.